

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

..META*~

Příručka pro začleňování dětí s OMJ v MŠ Čtyřlístek

Příručka, kterou držíte v ruce, slouží jako osvědčený postup pro začlenění dětí s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Je vytvořena na míru mateřské škole a obsahuje postupy a metody práce, které má škola v praxi ověřené. Zároveň však obsahuje metody práce doporučené organizací META, o. p. s. Příručka obsahuje odkazy na stránky [Inkluzivniskola.cz](https://www.inkluzivniskola.cz) a odkazuje na konkrétní kapitoly v metodice **Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách**¹. Na přípravě příručky spolupracovala META, o. p. s. a kolektiv pedagogů MŠ Čtyřlístek z Prahy 13. Příručka byla dokončena v roce 2022 v Praze.

Příručka postupuje chronologicky, začínáme úvodním setkáním s rodiči, které by mělo proběhnout jako první ještě před nástupem dítěte do MŠ, poté se věnujeme internímu nastavení mateřské školy. Následuje oblast týkající se přípravy kolektivu a třídy na příchod dítěte a jeho nástup do mateřské školy. Poté se věnujeme podpoře dítěte (jazykově individuálně a v rámci celé třídy), komunikaci s rodiči a práci s kolektivem. Ve všech úkonech těchto tematických oblastí se nachází rozdělení kompetencí ředitele, pedagoga a (dvojjazyčného) asistenta pedagoga. V závěru nalezneme seznam organizací zabývajících se tématem dětí s odlišným mateřským jazykem. Součástí tohoto materiálu je také kapitola „Co dělat, když“, v níž najdeme odpovědi na často kladené otázky ze strany pedagogických pracovníků mateřských škol.

Přílohou příručky jsou **Adaptační aktivity** (včetně obrázkových příloh), které napomáhají snadnějšímu začleňování dětí s OMJ do třídního kolektivu. Jedná se o soubor aktivit pro podporu dobrého klimatu celé třídy s aktivním zapojením dětí s OMJ. Aktivity jsou určeny pro děti od 5 let. Dále zde najdeme **Jazykovou diagnostiku**, kterou vytvořila organizace META, o. p. s. Na základě tohoto materiálu zjistíme jazykovou znalost dítěte a podle toho zvolíme vhodnou jazykovou podporu. Třetí přílohou této příručky je **Záznamový arch – setkání s rodičem/rodiči**.

Příručka vznikla v rámci projektu Naše čtvrt' (reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001439), který je financován Evropskou unií v rámci Operačního programu Praha – pól růstu ČR.

¹ Dále v textu používáme při odkazech na tuto publikaci pro větší přehlednost pouze výraz Metodika.

Vymezení pojmu dítě s OMJ

Děti s odlišným mateřským jazykem (OMJ) jsou velmi různorodá skupina. Můžeme do ní zařadit nejen **děti s cizí státní příslušností**, ale také děti, které se v Čechách již narodily, ale doma hovoří jiným jazykem. Čeština tedy není jejich mateřským jazykem, ale učí se ji jako druhý jazyk (ČDJ). Děti s OMJ mohou být právě z tohoto důvodu zařazeny mezi děti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) a je potřeba k nim takto přistupovat.

Některé děti s OMJ zůstávají na území ČR trvale, jiné jsou zde pouze přechodně, např. děti rodičů, kteří jsou vysláni do naší země za prací, jež je časově omezená. Mohou to být děti vědeckých pracovníků či zaměstnanců nadnárodních firem. I s těmito dětmi se mohou dnešní pedagogové potkat ve státních i soukromých MŠ.

Významnou skupinou jsou pak děti, jejichž rodiče přišli do České republiky z rozličných důvodů a chtějí se zde usadit natrvalo.

Mezi děti s OMJ patří také děti bilingvní či děti, které hovoří více jazyky. I ony mají velmi specifický jazykový vývoj, který je potřeba zohlednit.

Potřeby dětí s OMJ jsou odlišné v každém věku i stupni jazykového vývoje, a proto je důležité pracovat v úzké spolupráci s rodiči, vyměňovat si informace o všech stránkách rozvoje dítěte.

Úvod do tématu

Děti pocházející z odlišného kulturního a jazykového prostředí přirozeně potřebují naši podporu a specifický přístup odpovídající jejich potřebám. Máme velkou zodpovědnost za to, jak se bude dítě v MŠ cítit, rozvíjet a získávat potřebné kompetence pro život a jestli bude připraveno úspěšně zahájit povinnou školní docházku.

Od prvního kontaktu s rodinou dítěte dbáme na to, abychom nově příchozí rodinu přivítali vlídně a s respektem. Osvědčený postup, jak společně budovat vztahy založené na důvěře a porozumění, nabízí právě tato příručka, která pro vás může být jistým návodem, jak postupovat krok za krokem.

Každá MŠ je svým způsobem specifická, neboť v každé MŠ máme různé zastoupení dětí s OMJ. Některé MŠ mají více dětí stejné národnosti v jedné třídě, některé mají více dětí různých národností, jinde je dítě s OMJ stále ještě raritou a někde ještě nemají ani jedno takové dítě. Je však pravděpodobné, že v dnešním globalizovaném světě se dříve či později s rodinou, která nebude hovořit česky, jistě setkáte, proto je potřeba tomuto tématu věnovat pozornost už nyní. Velmi často tyto děti pochází z vícejazyčného prostředí, kde každý z rodičů mluví na dítě svým mateřským jazykem. Není také výjimkou, že rodiče používají jako komunikační jazyk mezi sebou angličtinu, a dítě tak ve své rodině poslouchá jazyky tři.

Bezplatná jazyková podpora

Od září 2021 byla nově zavedena bezplatná jazyková příprava dětí s cizí státní příslušností v povinném předškolním vzdělávání, která se řídí vyhláškou **č. 271/2021 Sb.** Tato vyhláška přesně stanovuje, jak má být jazyková podpora dle § 20 ŠZ dětem s cizí státní příslušností v povinném předškolním vzdělávání poskytována. Více k tématu naleznete na webu www.Inkluzivniskola.cz.

V návaznosti na tuto vyhlášku byl novelizován též **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání**, do kterého byla nově zařazena podkapitola 8.4, která se týká **poskytování jazykové přípravy dětem s nedostatečnou znalostí českého jazyka**.

Z praxe však víme, že poskytovat jazykovou podporu dětem s OMJ bychom měli již od prvního dne, kdy dítě do mateřské školy nastoupí. Jak konkrétně postupovat si ukážeme právě v této příručce.

Situace dítěte s OMJ v MŠ

Dítě s OMJ vstupuje podobně jako jeho vrstevníci do nového neznámého prostředí a stejně jako všechny ostatní děti potřebuje nejprve získat pocit důvěry a bezpečí. Situace dítěte s OMJ je však o něco složitější v tom, že ostatním dětem ani paní učitelkám nerozumí nebo rozumí jen velmi málo. Existuje zde tedy jistá jazyková bariéra. Dítě též pochází z odlišného kulturního prostředí. Pozornost bychom měli věnovat zejména stravovacím návykům, náboženskému vyznání a s ním spojeným svátkům a tradicím dané země. Velmi podstatný může být též výchovný styl rodiny. Všechny tyto informace, které nám pomohou dítě a jeho rodinu lépe poznat, bychom měli zjistit ideálně před tím, než dítě nastoupí do MŠ, a měli bychom tyto kulturní odlišnosti respektovat.

Jazykový vývoj dětí s OMJ je vždy specifický, přistupujeme tedy ke každému dítěti individuálně. Čím dříve se dítě s OMJ do MŠ dostane, tím větší bude jeho šance naučit se český jazyk na takové úrovni, že bude připraveno na vstup do základní školy. V rozvoji jazyka může hrát roli mnoho dalších faktorů a každé dítě bude potřebovat jinou míru podpory.

U dětí, které přicházejí do MŠ ve velmi raném věku, můžeme předpokládat, že se nový jazyk naučí zcela přirozeně, společnou hrou se svými vrstevníky. U dětí, které se dostanou do MŠ v pozdějším věku a MŠ je jejich prvním místem socializace, budeme muset vyvinout o něco větší úsilí a na rozvoj jazyka se zaměřit cíleně.

Velmi důležitá je v tomto ohledu též spolupráce MŠ s rodinou dítěte.

Jméno dítěte _____

Před nástupem dítěte do MŠ (Metodika str. 23–31)

0) Vytisknout/připravit příručku.

Úvodní setkání s rodiči

- 1) U zápisu a první třídní schůzky zajistit tlumočníka (NPI, InBáze, CIC).¹
- 2) Předat rodičům základní [informace v rodném jazyce, případně v angličtině](#) (např. informace o předškolním vzdělávání, seznam pomůcek, které má dítě přinést, informace o příchodu a vyzvedávání dítěte, různé poplatky, co dítě do MŠ bude potřebovat atd.).¹
- 3) Předat [komunikační kartičky](#) rodičům pro dítě (rodič dítě s kartičkami seznámí, a díky tomu je dítě bude lépe používat v běžném dni).^{1,2}
- 4) Vysvětlit rodičům denní režim mateřské školy a předat rodičům [obrázkový denní režim](#) pro dítě.^{1,2}
- 5) [Zjistit od rodičů informace o dítěti](#) (např. správná výslovnost jména, alergie a jiná omezení, zda doma komunikuje ve svém rodném jazyce, zájmy apod.).^{1,2}
- 6) Společně domluvit [pravidla vzájemné komunikace](#):^{1,2}
 - forma – sms, nástěnky, emaily,
 - frekvence – jak často,
 - v jakých případech.

Interní nastavení MŠ

- 1) Sjednotit pedagogické pokyny v rámci třídy (např. jdeme ven, jdeme si mýt ruce, jdeme na svačinu apod.), tj. dodržovat jednoduchost pokynů a sjednotit systém pochval (např. snažit se chválit vždy stejně).²
- 2) Nepoužívat zdobněliny, expresivní slova a nonsensová slova (např. hačat, papat apod.). Najít vhodné písně a básně.²
- 3) Zajistit pravidelné evaluace a hospitace zaměstnanců v tématu dětí s OMJ. Společné sdílení pedagogů k tématu dětí OMJ, podpořit pedagogy v DVPP k tématu dětí s OMJ.
- 4) Vytvořit dětem s OMJ PLPP – vytváří učitel, ředitel kontroluje.^{1,2}

¹ Ředitel/ka

² Učitel/ka

³ (D)AP

Připravit kolektiv a třídu na příchod dítěte

- 1) Připravit graficky znázorněná pravidla třídy.^{2,3}
- 2) Citlivě informovat děti o příchodu nového kamaráda a seznámit je s pocity, jaké má nové dítě při nástupu do cizího prostředí (např. krátce k dětem mluvit v cizím jazyce).^{2,3} Cílem je vzbudit u dětí ve třídě empatii a zájem o nového kamaráda, nikoliv poukazovat na to, že nové dítě nerozumí česky.
- 3) Předat dětem informace o zemi původu dítěte s OMJ (např. ukázat si zemi na mapě, ukázat si vlajku) a zdůraznit/hledat podobnosti s naší kulturou (např. obě země mají školky, hřiště, podobné typy domů...)²
- 4) Předat dětem informace o zájmech dítěte opět ve smyslu zdůraznění podobností (např. zmínit sport, kterému se věnuje jak dítě s OMJ, tak i dítě v MŠ).²
- 5) Přivítat společně s dětmi nového kamaráda (např. společně vymyslet a přiřadit dítěti s OMJ značku, naučit se společně pozdrav v rodném jazyce dítěte).²

¹ Ředitel/ka

² Učitel/ka

³ (D)AP

Nástup dítěte do MŠ (Metodika str. 32–47)

Adaptace a začlenění dítěte

1) Aplikovat adaptační plán (ten vychází z individuálních potřeb každého dítěte s OMJ), tj.:^{1,2}

- » první den v MŠ dítě musí jít nejpozději po obědě domů, může také být pouze do 9:00 s rodičem a pak jít společně domů, nebo může rodič po 9:00 počkat v šatně, podle toho, jak se situace bude vyvíjet,
- » následující dny v MŠ se odvíjí od průběhu prvního dne dítěte v MŠ,
- » rodiči dítěte s OMJ doporučit pozvolnou adaptaci (např. nejprve pobyt do 10:00, poté pobyt do oběda, později celodenní pobyt).

2) Využívat (vhodné) adaptační aktivity (např. seznamovací hry, hry na podporu spolupráce aj.) či vhodné aktivity nezávislé na jazyku (např. tanec, pohybové hry).²

3) Využívat obrázkový denní režim a procházet ho každé ráno s dítětem.^{2,3}

4) Oddělovat jednotlivé aktivity / upozornit na změnu aktivity (např. využívat zvoneček jako symbol změny aktivity).²

¹ Ředitel/ka

² Učitel/ka

³ (D)AP

Podpora dítěte v MŠ

Jazyková podpora (Metodika str. 66–141)

1) Na žádost rodičů nebo třídního učitele provést jazykovou diagnostiku a na jejím základě vyhodnotit, jakou jazykovou podporu dítě potřebuje nejdříve.^{2,3}

2) Jazyková podpora v rámci kurzu ČDJ:^{2,3}

- » učit dítě česky v rámci výuky (menšího kroužku) češtiny jako druhého jazyk, minimálně 1x týdně dopoledne,
- » využívat / inspirovat se metodou KIKUS (pouze po proškolení Metou).

3) Jazyková podpora v rámci celé třídy / řízených činností:^{2,3}

- » používat názornost (obrázky, názorné pomůcky),
- » dovysvětlovat a individuálně opakovat již proběhlé činnosti v odpoledních hodinách,
- » aplikovat Desatero z publikace Nápadníček aktivit pro MŠ.

Komunikace s rodiči (Metodika str. 48–54)

1) Pravidelně poskytovat rodičům zpětnou vazbu o dítěti (stanovit si průběžné schůzky s cílem informovat rodiče např. o pokroku dítěte, adaptaci a začlenění, o vývoji řeči, odkladu školní docházky).² Stejně jako je tomu u všech dětí v MŠ.

2) Když to situace dovolí, zapojovat rodiče do dění v MŠ (akce školy, třídní schůzky apod.). Stejně jako u všech dětí MŠ.^{1,2}

Práce s kolektivem (Metodika str. 60–65)

1) Vnímat náznaky stereotypních názorů ve třídě, neustále pracovat s odlišností v rámci třídy a podporovat děti v přijetí žáků s OMJ. V případě potřeby využít programy proti šikaně, diskriminaci aj.^{1,2,3}

¹ Ředitel/ka

² Učitel/ka

³ (D)AP

Organizace zabývající se tematikou dětí s OMJ

[META, o.p.s.](#), web www.Inkluzivniskola.cz

[Centra na podporu integrace cizinců](#)

[Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.](#)

[Národní pedagogický institut ČR](#)

[InBáze, z.s.](#)

Kompletní seznam organizací a institucí věnujících se integraci cizinců a migraci naleznete na webu www.migraceonline.cz.

CO DĚLAT, KDYŽ...

Komunikace s rodiči

...rodič nemluví česky, tj. nemá ani základy češtiny? Jak lze komunikaci zlepšit, není-li přítomen DAP?

- » na úvodní setkání a na třídní schůzky přizvat tlumočníka
- » používat jednoduché texty na nástěnce – heslovitě
- » ověřovat porozumění tak, že nám rodič zopakuje naše sdělení
- » poskytovat rodičům písemnou formu komunikace
- » pravidelně rodiče neverbálně informovat o tom, jak se dítěti v MŠ vedlo (např. dítěti zavést deníček či portfolio, do kterého učitel i rodič budou zaznamenávat pomocí škálování či kroužkování, co se dítě učilo, zda jedlo, spalo, zapojovalo se do aktivit apod.)
- » doporučit rodičům kurzy češtiny pro cizince
- » poskytnout podporu učitelům formou kurzu angličtiny pro učitele MŠ

...rodič opakovaně nerespektuje pravidla MŠ, přestože byl upozorněn a nespolupracuje?

- » svolat schůzku s tlumočnickem (lze se obrátit i na [interkulturního pracovníka](#), případně sociálního či metodického pracovníka v METĚ)
- » na této schůzce rodičům vysvětlit nedorozumění, která vznikla, a nastavit pravidla komunikace, aby se předešlo dalším nedorozuměním
- » v nejhorším případě:
 - rodičům zdůraznit dopady nerespektování pravidel školky
 - rodičům zdůraznit, že podmínky MŠ jsou nastaveny v tom nejlepším zájmu dítěte (např. reakce na adaptační plán)

...rodiče odmítají odklad školní docházky u svého dítěte s OMJ, i když mu byl doporučen?

- » vysvětlit rodičům, že odklad pro děti s OMJ je vhodný, protože:
 - dítě s OMJ celkově získá rok navíc, a může tak více procvičovat ČDJ (ve škole již plní různé úkoly, věnuje se čtení a psaní a už není tolik času češtinu nenásilně procvičovat)
 - dítě také musí být pro vstup do školy vybaveno socio-emočními kompetencemi, které následně využije v kontaktu s vrstevníky a učiteli. Tato socio-emoční zralost mu umožní akceptovat a zvládat školní pravidla i zátěž vyplývající ze školních povinností. Aby si tedy dítě vytvořilo ke škole kladný vztah, musí být úspěšné. Konkrétně u dětí s OMJ jim tedy odklad může zvýšit jejich sebevědomí v sociálních interakcích. Také si mohou více vybudovat orientaci a jistotu v českém prostředí (zvyklostech), a následný nástup do ZŠ pro ně tak může být méně náročný

...má rodič obavy z vyšetření dítěte v PPP?

- » promluvit si s rodiči o důvodu obav a snažit se jim situaci více vysvětlit s pomocí materiálu pro rodiče z [portálu Inkluzivniskola.cz](http://portalu.inkluzivniskola.cz), kde jsou vyvěšeny překlady v různých jazycích, které vysvětlují principy a důvody k návštěvě PPP (tj. rodič tak může lépe pochopit, proč je vhodné PPP navštívit)

...dítě přichází se znalostí odlišného způsobu výchovy a výuky v zemi svého původu (jak řešit potenciální konflikty s rodiči)?

- » na úvodní schůzce představit rodičům hodnoty školy (všichni jsme si rovni)
- » zjistit si více o zemi původu dítěte – [zahraniční vzdělávací systémy](#), [kulturní profily států](#)
- » využít služeb interkulturních pracovníků a komunitních tlumočnicků

Komunikace s dítětem

...adaptace u dítěte s OMJ neproběhla (neprobíhá) podle představ a dítě se v mateřské škole necítí dobře (pláče a nechce se zapojit do činnosti)?

- » využít adaptační aktivity pro děti od METY
- » prodloužit adaptační plán (např. domluvit se s rodiči na zkrácení dne v MŠ)
- » svolat setkání s rodiči a probrat situaci i z jejich perspektivy

...se u dítěte s OMJ objevují (časté) agresivní reakce?

- » agresivní reakce dítěte bývají často způsobené frustrací z neporozumění a neschopnosti se vyjádřit, proto je důležité poskytnout dítěti bezpečné prostředí, ve kterém může vyjádřit své potřeby (např. komunikační karty, pomoci mu navázat přátelský vztah k dětem)
- » obecně je vhodné dát agresivitě volný průchod, aby dítě neublížilo sobě či ostatním – učitel tedy může pomoci dítěti uvolnit agresivitu několika způsoby, např.:
 - zvolit fyzickou aktivitu, tj. pohyb (např. nechat dítě, aby se proběhlo, zaskákalo, udělalo pár dřepů) nebo dítěti půjčit hudební nástroj (např. bubínek)
 - zvolit kreativní činnost – např. nechat dítě hníst modelínu či hlínu vsí silou, kresba (např. technika skvrn do mokrého papíru, výtvarný projev při hudbě)
 - dovolit dítěti opustit prostor, ve kterém k chování dochází (např. zvolit ve třídě „klidovou zónu“ – koberec s polštáři, volný stůl v zadní části třídy, kde dítě může vykonávat nějakou činnost)
- » je též vhodné sledovat případné spouštěče agresivního chování a případným situacím se vyhýbat
- » pokud agresivní chování přetrvává, svolat setkání s rodiči a případně se poradit s odborníky (můžeme je také pozvat na schůzku)

...dítě s OMJ v adaptačním období nemluví – nekomunikuje s ostatními dětmi či pedagogy?

- » nabídnout dítěti domluvu beze slov – mimika, znakování, gesta
- » použít komunikační karty (je potřeba zajistit, aby dítě mělo alespoň možnost projevit své potřeby)
- » zapojit DAP
- » dát dítěti prostor k mluvení, nebude-li chtít, tak ho nenutit (ale stále se snažit ho podněcovat v komunikaci – např. ptát se, jak se má)

...si nově příchozí dítě s OMJ hraje jen samo a o ostatní děti ani aktivity neprojevuje zájem? Jak mu pomoci s adaptací a zařazením do kolektivu?

- » využít adaptační aktivity pro děti od METY
- » využít DAP (např. jako prostředníka v rámci socializace)
- » využít pomoc kamaráda ze třídy
- » zapojovat dítě do aktivit pasivně (držet knížku, obrázky apod.)

...dítě s OMJ odmítá český jazyk?

- » na dítě netlačit
- » zjistit od rodičů, co dítě baví, a prostřednictvím této činnosti si k němu najít cestu – dítě získá motivaci mluvit
- » využít maňásky
- » hravě zapojit český jazyk (např. do her přidat nějaká slova nebo hry typu kompot)
- » využít kurzy češtiny jako druhého jazyka ve školce
- » podpořit dítě při individuální práci – učení ČDJ
- » zjistit jazykovou minulost dítěte (hovoří doma mateřským jazykem?)

...se dítě s OMJ přirozeně a intenzivně vztahuje k dětem stejně mluvícím? Je vhodné ho v tom podporovat?

- » dítě s OMJ by nemělo být násilně odtrháváno od dětí mluvících stejným jazykem (díky těmto vazbám si dítě s OMJ může např. během dne odpočinout od českého jazyka, socializuje se). Je ale vhodné ho podporovat i ve vazbách s českými dětmi (např. zadávat skupinové adaptační aktivity apod.)

...děti s OMJ si chtějí hrát jen spolu a do organizovaných činností se příliš nezapojují? Jak je více začlenit do kolektivu a podpořit komunikaci s ostatními dětmi?

- » dávat si pozor, aby řízené činnosti nebyly tolik závislé na jazyku, a dát dětem možnost pracovat ve dvojicích
- » využít adaptační aktivity pro děti od METY

...dítě s OMJ v běžném projevu používá chybně češtinu? Je vhodné ho opravovat?

- » obecně je vhodné sdělovaný obsah přijímat bez korekce a výhrad, případně lze dítě opravovat nenásilnou formou, tj. parafrázováním
- » celkově je důležité přijímat verbální projev dítěte (chválit ho za jeho výkony a postupně rozšiřovat jeho slovní zásobu)

...je v případě dítěte s OMJ vhodné nastavit individualizaci? Jak ji však nastavit vzhledem k organizaci a počtu dětí ve třídě?

- » pro individuální práci s dítětem je vhodné využít asistenta pedagoga
- » v průběhu dne se dá najít několik volných chvil, které můžeme věnovat dítěti s OMJ – když je volná hra, když dítěti pomáháme s oblečením. Všechny tyto chvíle můžeme využít k učení a opakování pár slovíček

...nastanou nečekané situace při komunikaci s dítětem s OMJ – je vhodné využívat překladatele na telefonu?

- » paní učitelka se může domluvit s rodiči, že pokud dítě nebude zvládat nějakou vážnou situaci, zavolá rodiči a ten se ho pokusí po telefonu zklidnit
- » v méně náročných situacích lze využít Google překladač
- » pokud máme možnost, využít dvojjazyčného asistenta pedagoga (AP)
- » bezplatná infolinka Charita ČR – mongolština 733 676 667 (Po, St, 9–11, 14–16), vietnamština 605 999 969 (Po, St, Pá, 9–12, 14–17)

...se ve třídě vyskytne dítě s OMJ, které má další speciální vzdělávací potřeby?

- » dítě s OMJ, které má navíc nějaké další SVP, spadá do 4. a 5. stupně podpůrných opatření, takže je určitě vhodné doporučit rodičům návštěvu SPC, PPP a dále se řídit doporučeními od psychologa
- » v praxi se nám v těchto případech osvědčila pomoc asistenta pedagoga

...se ve třídě objevují náznaky šikany nebo nevhodného chování?

- » náznaky nevhodného chování (spíše počáteční fáze) se mohou objevovat i v MŠ. V případě rozkrytí takového chování by měl učitel zvolit vhodný způsob nápravy, např.:
 - rozhovor s dítětem, které ubližuje (např. srozumitelně dítěti sdělit, že porušilo stanovená pravidla, navrhnout a ukázat mu adekvátní varianty v projevech chování, jakmile je to možné, ocenit jeho zlepšení)
 - zavést ochranný režim oběti (např. MŠ může nastavit přísnější dozor, v komplikovanějším případě a v rámci možností od sebe obět' a agresora oddělit, není ale vhodné agresora s obětí konfrontovat)
 - pracovat se skupinou (např. zvolit adaptační aktivity s cílem podpořit třídní spolupráci či vcítění se do role ubližovaného, případně využít pohádky, příběhy a jejich dramatizaci)
 - po zmapování situace provést rozhovor se zákonnými zástupci dítěte agresora a snažit se je získat pro spolupráci (je to ale rizikové)
 - MŠ může též zajistit podporu učitelů (např. kontinuální plán dalšího vzdělávání)
- » je vhodné šikaně předcházet pomocí preventivních programů, jako jsou například Persona Dolls (<https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/persona-dolls>)

...dítě přichází z odlišné kultury, na co se připravit?

- » pro lepší přípravu na příchod dítěte je vhodné si zjistit více o zemi původu. Např.:
<https://www.inkluzivniskola.cz/kulturni-profil-y-0>

Organizační

...jako pedagog potřebuji supervizi?

- » obrátit se na vedení a požádat o poskytnutí evaluace
- » na základě závěru z evaluace lze učiteli poskytnout individuální nebo skupinovou (pro více učitelů) supervizi

Kontakty – např.:

- <http://centrumhladina.cz/>
- <https://www.remedium.cz/seznam-supervizoru.php>
- » obrátit se na vedení s prosbou o možnost dalšího školení v problémové oblasti (např. Jak vést kurz ČDJ?)

...ředitel shání dvojazyčného asistenta pedagoga (DAP)?

- » v takové situaci je možné se přímo obrátit na METU, o. p. s., která pořádá školení DAP
- » vyhledat (D)AP přes klasický inzerát (www.jobs.cz, www.zivotopisy.cz, <http://www.asistentpedagoga.cz/> apod.)